

Michał Sobczak

DOI: 10.31648/apr.4661

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

ORCID: <https://orcid.org/000-0002-9106-5074>

sobe@wp.pl

Uwagi o strukturze i przekładzie skrótowców z dziedziny wojskowości i przemysłu w *Słowniku rosyjsko-polskim* Józefa Krasnego

Wprowadzenie

Niniejszy artykuł stanowi próbę charakterystyki stanu i rozwoju języka rosyjskiego na płaszczyźnie skrótowców z dziedziny wojskowości oraz przemysłu zarejestrowanych na kartach opublikowanego w międzywojniu *Słownika rosyjsko-polskiego* autorstwa Józefa Krasnego. Celem badań jest opis struktury zgromadzonych jednostek skrótowych, a także sformułowanie ogólnych uwag dotyczących przekładu abrewiatur¹ na język polski i ich opracowania leksykograficznego. Analizę lingwistyczną poprzedza synteza badań związanych z historią skrótowców w języku rosyjskim, ich definicją, typologią oraz problemami tłumaczenia tych specyficznych translandów.

Wybór ram czasowych oraz dziedzin życia, do których odnosi się zebrany materiał leksykalny, nie jest przypadkowy. Lata wczesnoprewolucyjne uważane są bowiem za czas w historii języka rosyjskiego, kiedy wykazujące różnorodną strukturę i semantykę skrótowce były powoływane do życia na niespotykaną dotąd skalę. Jednostki te występowały nie tylko w języku pisanym (co było obserwowane już we wcześniejszych fazach rozwoju języka rosyjskiego), lecz także weszły do języka żywego, funkcjonując w nim „jak zwykle rzeczowniki” [Rieger 1998, 198]. Formy skrócone miały poręcznie zastąpić wielowyrazowe odpowiedniki nowo powstałych nazw instytucji, organizacji, stowarzyszeń, stanowisk itp., których używanie w codziennej komunikacji było nieekonomiczne i nieporęczne. Warto w tym miejscu przytoczyć myśl, którą, badając historię skrótowców w ruszczyźnie, sformułował Dmitrij Aleksejev:

¹ Określenia *skrótowiec* i *abrewiatura* traktuję w tekście synonimicznie.

За 1917–1918 гг. не возникло, пожалуй, ни одного важного государственного учреждения, ни одной новой должности с однословным официальным названием (...). Определениями обрастают даже, казалось бы, самые обычные названия лиц. В учреждениях работал отныне не просто служащий, а советский служащий, (...) в армии красный командир, (...) в школе – не учитель, а школьный работник (...) [Алексеев 2009, 151].

Po roku 1917 zaszły w Rosji nie tylko istotne zmiany polityczne i społeczne, lecz międzywojnie stanowi również czas intensywnego rozwoju wojskowości i przemysłu. Opracowywany pod koniec lat 30. XX wieku pierwszy plan pięcioletni przewidywał w swoich założeniach zwiększenie nakładów na przemysł i gospodarkę, które miały wzrosnąć o 168%, inwestycje zaś w produkcję maszyn powinny osiągnąć pułap 40% ogólnych dochodów państwa [Nolte 1991, 133]. Jednocześnie Earl Ziemke zauważa, że u schyłku 1917 roku rozpoczęto tworzenie Armii Czerwonej, podkreślając, iż: „(...) komitety musiały podjąć – według określenia Lenina – całkowicie nowe zagadnienie, (...) mianowicie, jak uczynić elementem państwa robotniczego najbardziej reakcyjną instytucję burżuazyjną, czyli armię” [Ziemke 2015, 61]. Tak aktywny rozwój gospodarki i wojskowości nie mógł zatem nie znaleźć swojego odbicia w ówczesnym języku. Zauważmy bowiem, że język jest porównywany do czułego sejsmografu, który dokładnie rejestruje przemiany zachodzące w świecie [Altbauer 2002, 25], a czynniki ekstralingwalne najsilniej oddziałują na rozwój języka na płaszczyźnie słownictwa [Bartoszewicz 1987, 10]. Tak więc obserwowany w analizowanym okresie postęp technologiczno-przemysłowy, towarzysząca jemu mobilizacja wojskowa, jak i konieczność ekonomicznego, skrótowego komunikowania się w czasie wojen światowych stanowią bez wątpienia zespół czynników istotnie wpływających na produktywność abrewiacji i zasadność podjęcia problemu opisu ówczesnych skrótowców².

Źródło materiału językowego, który poddaje analizie w niniejszym artykule, stanowi *Słownik rosyjsko-polski* Józefa Krasnego opublikowany w 1933 roku w Moskwie przez wydawnictwo Sovetskaâ enciklopediâ. Opracowanie wchodzi w skład międzywojennej serii „Inostrannye slovari”, w ramach której wydrukowano wiele słowników przekładowych. Słownik zawiera około 65 tys. haseł i, jak przekonują autorzy, jest pierwszym porewolucyjnym słownikiem rosyjsko-polskim. Co ciekawe, publikacja ta (podobnie jak i inne ówczesne słowniki drukowane w ramach tej serii) była adresowana do przedstawicieli mniejszości etnicznych (w tym wypadku – Polaków) zamieszkujących w okresie międzywojennym terytorium Związku Radzieckiego, tj. osób, które znały język rosyjski. Warto również

² Por. w tym kontekście także ustalenia Jadwigi Puzyniny [1976, 81–82] oraz Józefa Młodyńskiego [1986, 159–160].

odnotować, że główny redaktor słownika – Józef Krasny – nie był leksykografem i nie dysponował wykształceniem filologicznym. Jeszcze przed rozpoczęciem II wojny światowej J. Krasny był poddany represjom, a jego słownika nigdy nie wznowiono [Grek-Pabisowa 1997, 66].

Z historii skrótowców w języku rosyjskim

Jak wiadomo, pojawienie się skrótowców w języku ma swoją genezę przede wszystkim w dążeniu do oszczędzania czasu, energii, a nawet, jak słusznie zauważa Stanisław Szadyko, papieru czy nerwów [Szadyko 2000, 21–22]³. Warszawski językoznawca podkreśla, że proces abrewiacji można obserwować już od początków piśmiennictwa słowiańskiego, jednak aż do schyłku XIX wieku nie odgrywał on istotnej roli w języku. Tezę tę potwierdza cytat zawarty w pracy Marii Jankovic, będący przywołaniem słów Petrevicsa Baloghne: „хотя способ сокращений слов на письме и существовал уже в древних языках, все же большого развития не получил” [Янкович 2003, 190]. Mimo stosunkowo niewielkiego rozpowszechnienia abrewiacji, Dmitirij Alekseev, opisując system skrótów staroruskich, wskazuje na występujące wówczas następujące grupy funkcjonalne skrótów: abrewiacja tekstowa (pojawiająca w księgach cerkiewnych, kronikach, utworach literackich), abrewiacja okołotekstowa i sytuacyjno-kontekstowa (mowa o skrótach używanych w przypisach, bibliografiach, tytułach i podtytułach, wszelkiego rodzaju aneksach do książek) oraz abrewiacja pozatekstowa (tj. symbole, inicjały grawerowane na monetach, wyrobach przeznaczonych do użytku domowego) [Алексеев 1979, 19]. Rosyjski badacz podjął również próbę periodyzacji zjawiska skracania wyrazów w ruszczyźnie, wyróżniając następujące etapy:

- czas od początków piśmiennictwa do XVIII wieku: okres abrewiacji graficznej z zastosowaniem znaku tyłta, odnoszący się w głównie do wyrazów sakralnych (np. бѣъ = божь, бѣца = богородица),
- okres od XVIII wieku do wybuchu rewolucji październikowej: etap abrewiacji graficznej z zastosowaniem znaku kropki zamiast skróconej części wyrazu (точечные сокращения), np. в. = век, гг. = годы,
- etap od 1917 roku do dnia dzisiejszego: przełom w słowotwórstwie skrótowców, tj. pojawienie się abrewiatur leksykalnych i ich szybkie rozpowszechnianie się [Алексеев 2009, 18–103].

³ Oszczędność czasu jako główną przyczynę abrewiacji podaje także zespół redakcyjny *Słownika skrótów* – prawdopodobnie pierwszego tego typu opracowania w języku polskim – który został opublikowany w 1928 r. w Warszawie nakładem wydawnictwa Michała Arcta: „Hasło oszczędzania czasu znalazło, pomiędzy innymi, wyraz w skracaniu nazw instytucyj, terminów naukowych, handlowych, oraz stale powtarzających się zwrotów” [*Słownik skrótów* 1928, 5].

Jak już wspomiano we wprowadzeniu, to właśnie ostatni z opisanych okresów jest najbardziej interesujący w kontekście analizy rozwoju abrewiacji, bowiem po rewolucji październikowej natychmiast wyszły z obiegu te wyrazy, które odnosiły się do dawnego państwa burżuazyjnego. W zasobie leksykalnym pojawiły się natomiast, co zrozumiałe, liczne wieloczłonowe formacje wyrazowe nazywające nowe instytucje, organy administracyjne, funkcje, stanowiska, w tym liczne określenia odnoszące się do dziedziny przemysłu (np. nazwy organizacji, stowarzyszeń, fabryk) oraz wojskowości (np. nazwy stopni, funkcji itp.). Właśnie owe kilkuwyrazowe określenia stały się źródłem abrewiacji, zgodnie bowiem z zasadą ekonomii środkowych językowych niedopuszczalne jest, by bardzo często używane nazwy (a do takich należały nazwy instytucji, organizacji itp.) stanowiły grupę wyrazową, a nie pojedynczy wyraz. Skrótowce nie miały jednocześnie żadnych formalnych ograniczeń – mogły zostać utworzone od każdej wieloczłonowej jednostki językowej⁴ i były wygodne, nie budziły negatywnych skojarzeń, stając się tym samym głównym sposobem tworzenia neologizmów i, jak się wyraził Alekseev, narodowo-rewolucyjną metodą słowotwórczą [Алексеев 2009, 152–154]⁵.

Problemy terminologiczne

O problemach definicyjnych wokół pojęć *skrót* oraz *skrótowiec* pisało wielu językoznawców, a spory i niespójności wokół tego zagadnienia pojawiają się zarówno na gruncie językoznawstwa polskiego, jak i rosyjskiego. Terminy te często, zapewne z przyczyn czysto technicznych, traktowane są synonimicznie. Dla przykładu, Józef Paruch swoje opracowanie z 1970 roku zatytułował jako *Słownik skrótów*, mimo że ujął w nim zarówno skróty graficzne, jak i skrótowce⁶. Daniela Podlawska i Iwona Płóciennik piszą, że skrótowiec to „wyraz pochodny powstały w wyniku skrócenia kilkuwyrazowej nazwy (...)” i zaznaczają, że obok nich „istnieją również tradycyjne skróty wielu słów pojedynczych” [Podlawska,

⁴ Takie ograniczenia dotyczyły natomiast innych sposobów „syntezy” wieloczłonowych nazw, np. zachowanie tylko dwóch wyrazów z grupy wyjściowej, por. *Комиссариаг продовольствия*, zachowanie jednego wyrazu wyjściowego, por. *Совет (рабочих и крестьянских депутатов)*, utworzenie jednowyrazowego synonimu z wykorzystaniem sufiksu *-ка*, por. *учредилка (учредительное собрание)*, czy stosowanie tzw. formy umownej, por. *Кокс*. Tak utworzone wyrazy miały potoczny charakter (formacje z sufiksem), często także nie były jednoznaczne (np. formy umowne) [Алексеев 2009, 152–153].

⁵ Na marginesie dodajmy, że ze względu na skalę zjawiska abrewiacji porewolucyjna Rosja uznawana jest za „ojczyznę nowoczesnego skrótowca” [Orzechowska 1975, 200], badania zaś nad polszczyzną potwierdziły, że to właśnie z silnie nacechowanego skrótowcami języka rosyjskiego, formacje te trafiły do polszczyzny [Grek-Pabisowa, Ostrówka, Biesiadowska-Magdziarz 2008, 161].

⁶ W korpusie słownika zostały np. zarejestrowane formacje *EPU = European Payments Union* oraz *etc. = et cetera* [Paruch 1970, 98].

Płóciennik 2004, 239–240]. Podobną definicję skrótowca podaje Kazimierz Polański [1999, 537]. Opozycji terminologicznej *skrót* – *skrótowiec* oraz funkcjonowaniu w języku polskim określeń *abrewiatura* oraz *akronim* cały rozdział swojej monografii poświęciła Irina Tabakova. Estońska badaczka prześledziła definicje omawianych pojęć zarejestrowane w rozmaitych opracowaniach lingwistycznych, pokazując ich nieostrość i konkludując, że najbardziej adekwatne jest używanie pojęcia *skrót* w odniesieniu do formacji występujących tylko na piśmie (skrótów graficznych), skrótowiec zaś do jednostek mających status samodzielnych wyrazów. Pod terminem *akronim* rozumiane są przez nią te wyrazy skrócone, których struktura fonetyczna jest tożsama z innym, nieskróconymi, samodzielnymi wyrazami (np. *BOR* = *Biuro Ochrony Rządu* i *bor* = nazwa pierwiastka chemicznego) [Табакова 2009, 18–29]. Warto jednak także odnotować, za Renatą Grzegorzczukową, tezę Jadwigi Puzyniny, która zakłada, że skrótowce mogą zostać utworzone również od pojedynczych leksemów [Grzegorzczukowa 1984, 62]. Pogląd ten podziela S. Szadyko, określając tego typu formacje skrócone jako skrótowce morfologiczne⁷.

Podobne problemy można odnotować na gruncie językoznawstwa rusycystycznego, gdzie nie ma jasnego rozróżnienia między terminami *аббревиатура* i *сокращение*. I tak, np. w *Wielkim słowniku encyklopedycznym* znajdziemy wyjaśnienie terminu *аббревиатура* (‘существительное, состоящее из усеченных слов, входящих в исходное словосочетание (...)’ [Ярцева 2000, 9], nie zarejestrowano zaś terminu *сокращение*, mimo że pojawia się on w tytułach licznych słowników, np. obszernego opracowania Alekseewa [1983]. Generalnie jednak, na bazie prac rosyjskich badaczy podejmujących tematykę abrewiacji, można przyjąć, że terminy *аббревиатура* i *сокращение* traktowane są synonimicznie, w kontekście zaś skrótów występujących tylko na piśmie używane jest na ogół określenie *графическое сокращение*⁸.

Типы структуральные

Struktura skrótowców, podobnie jak towarzyszące im problemy terminologiczno-definicyjne, stanowiła też przedmiot zainteresowań licznych lingwistów. Najbardziej kompleksową klasyfikację skrótowców rosyjskich, uwzględniającą ich różną strukturę, zaproponował S. Szadyko. Warszawski badacz, jako jeden

⁷ Wśród form powstałych przez skrócenie pojedynczego wyrazu Szadyko wymienia: apokopy (np. *абитур*), aferezy (np. *заготовки*) i synkopy (np. *бесхозный*) [Szadyko 2000, 87–90].

⁸ Por. cytowane już prace Алексеев [2000], Szadyko [2000], Табакова [2009], a także np. Янко-Трыницкая [2001].

z pierwszych, obok wspomnianych wcześniej R. Grzegorzycykowej i J. Puzyniny, wskazał, że skrótowcami są nie tylko formacje utworzone od wieloczłonowych nazw wyjściowych, lecz także takie, które powstały wskutek opuszczenia fragmentu pojedynczego wyrazu. W kontekście zaś skrótowców utworzonych od kilkuczłonowych nazw S. Szadyko wyróżnił aż siedem typów głównych, wyodrębniając dodatkowo szczegółowe podgrupy⁹. Stosunkowo obszerną klasyfikację abrewiatur przedstawiła Vera Belošapkova, dzieląc skrótowce na: literowce, np. *ВЛКСМ* [вэлкэсм] = *Всесоюзный ленинский коммунистический союз молодёжи*; głoskowce, np. *ЦУМ* [цум] = *центр учащейся молодёжи*, sylabowce, np. *колхоз* = *коллективное хозяйство*; skrótowce składające się z części początkowej pierwszego wyrazu (ostatni komponent występuje w całości), np. *подлодка* = *подводная лодка*; abrewiatury utworzone z początkowych głosek pierwszych wyrazów konstrukcji wyjściowej i początkowej części jej ostatniego komponentu, np. *ИМЛИ* = *Институт мировой литературы*; skrótowce składające się z części początkowej pierwszego wyrazu konstrukcji wyjściowej oraz części końcowej jej ostatniego komponentu, np. *мопед* = *мотор + велосипед* [Белошাপкова 1981, 314–314].

⁹ Ponieważ w kontekście analizowanego materiału klasyfikacja ta jest zbyt obszerna, wspomnijmy jedynie na marginesie, że Szadyko wyróżnił: 1) skrótowce mające za podstawę grupę wyrazową, które: a) składają się wyłącznie ze spółgłosek, np. *БССР*; b) zawierają samogłoskę, jednak w takim zestawieniu ze spółgłoskami, które uniemożliwia wymowę abrewiatury jako zwykłego wyrazu, np. *АТС*; c) mają w swoim składzie samogłoskę, która wprawdzie daje możliwość wymowy skrótowca jako zwykłego wyrazu, jednak taka wymowa nie jest stosowana z uwagi na niepożądane skojarzenia, np. *КРУ*; 2) skrótowce utworzone od grup wyrazowych (lub złożeń) i składające się z pierwszych głosek formacji wyjściowej, umożliwiających wymowę skrótowca jako zwykłego wyrazu (głoskowce), np. *ГЭС*; 3) abrewiatury składające się z sylab lub z części komponentów wyjściowych (skrótowce sylabowe), np. *волком*; 4) skrótowce powstałe wskutek skrócenia pierwszego komponentu (i kolejnych), z zastrzeżeniem, że ostatni wyraz konstrukcji wyjściowej występuje w całości (skrótowce złożeniowe), np. *Всекобанк*; 5) skrótowce mieszane, będące rezultatem połączenia sylab, części wyrazów, a także pierwszych głosek komponentów formacji wyjściowej, wśród których mogą wystąpić następujące kombinacje: a) komponent inicjalny (literowy, głoskowy) + komponent sylabowy, np. *ошосдоп*; b) komponent sylabowy + komponent inicjalny, np. *комвуз*; c) komponent sylabowy + komponent inicjalny + komponent sylabowy, np. *Медгуз*; d) komponent inicjalny + komponent sylabowy + komponent inicjalny, np. *КОТИНРО*; 6) abrewiatury stanowiące terminologiczne skrócenie dwóch wyrazów wyjściowych, 7) skrótowce zawierające kombinacje elementów skróconych i występujących w całości, w których: a) brak jakiegokolwiek elementu skróconego (forma tych jednostek nie wskazuje na ich skróconość charakter), np. *Дагестаннефть*; b) występują elementy skrócone oraz cały wyraz (przypominają skrótowiec złożeniowe, jednak nie mają bezpośredniego logicznego związku z konstrukcją wyjściową), np. *Главкино* = *Государственный комитет кинематографии* (nie zaś *Главное кино*) [Szadyko 2000, 98–103].

Problemy przekładu skrótowców

Z uwagi na fakt, że skrótowce są jednostkami języka, które najczęściej odnoszą się do leksyki realioznawczej lub bezekwiwalentnej, ich przekład stanowi zadanie niełatwe i rola, jaką tłumaczeniu przypisuje Venedikt Vinogradov, wydaje się szczególnie istotna: „перевод – одно из древнейших занятий человека. Различие языков побудило людей к этому нелегкому, но столь необходимому труду, который служил и служит целям общения и обмена духовными ценностями между народами” [Виноградов 2001, 5]. Autorzy monografii *Непереводимое в переводе* poświęcili cały rozdział formacjom skróconym i dostrzegli, że stanowią one wyrazy osobliwe, wręcz zagadkowe [Влахов, Флорин 1980, 314–315]. Ponieważ koncepcję bułgarskich badaczy opisywałem już wcześniej¹⁰, w tym miejscu przytoczę syntetycznie pryncypia przekładu abrewiatur sformułowane przez Lva Nelûbina. I tak, L. Nelûbin wskazuje na następujące możliwości: przekład pełnej formy skrótowca i utworzenie na jej podstawie skrótowca docelowego, przekład formy rozwiniętej abrewiatury, transliteracja skrótowca, przeniesienie (zapożyczenie), transkrypcja, transkrypcja głoskowo-literowa, przekład skrótowca wraz z transkrypcją [Нелюбин 2003, 144].

Analiza

1. Metoda

W dalszej części artykułu zaprezentuję zebrany materiał badawczy, który obejmuje łącznie 72 skrótowce odnoszące się do dziedziny przemysłu i wojskowości. Zebrane jednostki są analizowane pod względem opisu leksykograficznego oraz struktury. W wypadku niektórych abrewiatur dodatkowo zamieszczam uwagi dotyczące ich przekładu na język polski (np. wtedy, gdy widać wpływy rosyjskie lub gdy ekwiwalent nie jest jednoznaczny). W toku prac wyróżniłem następujące schematy opisu leksykograficznego:

- I. [skrótowiec rosyjski → skrótowiec polski]
- II. [skrótowiec rosyjski + rozwinięcie rosyjskie → tłumaczenie rozwinięcia + transkrypcja/transliteracja skrótowca]
- III. [skrótowiec rosyjski + rozwinięcie rosyjskie → tłumaczenie rozwinięcia]
- IV. [skrótowiec rosyjski → tłumaczenie rozwinięcia]

¹⁰ Por. np. Sobczak [2018].

Materiał prezentuję na podstawie struktury zgromadzonych skrótowców oraz klasy tematycznej (wojskowość/przemysł). Uwzględniając specyfikę ekscerptu, wydzieliłem następujące grupy strukturalne: A – skrótowce inicjalne; do tej grupy zaliczam zarówno formacje literowe, jak i głoskowe, ponieważ ich stosunkowo niewielka liczba nie uzasadniała ustanawiania oddzielnych grup; B – skrótowce sylabowe; C – złożeniowce; do nich zaliczam wyrazy częściowo skrócone, które składają się zarówno z części komponentu/komponentów formy wyjściowej i pełnej formy ostatniego wyrazu, jak i te, które zawierają takie elementy skrócone i nieskrócony wyraz, które nie odnoszą bezpośrednio do pełnej formy skrótowca (przede wszystkim nazwy organizacji, por. np. *Автомпроморг*); D – skrótowce mieszane, tj. takie, które zawierają rozmaite kombinacje inicjałów/części/sylab pełnej formy.

Za każdym razem, po podaniu skrótowca, jego ewentualnego rosyjskiego rozwinięcia i przekładu na język polski, w nawiasie kwadratowym rzymską cyfrą określam typ opracowania leksykograficznego, następnie po średniku podaję ewentualne doprecyzowanie struktury skrótowca oraz uwagi dotyczące opisu i/lub tłumaczenia skrótowca. Prezentację korpusu wieńczą wnioski, uwzględniające zarówno dane liczbowe, jak i wyniki analizy strukturalno-translatologicznej.

2. Korpus

A. Skrótowce inicjalne (a – literowe; b – głoskowe)

1. Wojskowość

MBO = Московский военный округ = Moskiewski okrąg wojskowy¹¹ [III; a; zmiana samogłoski w polskim tłumaczeniu; powinno być: *okrąg*]; *ОДВКА* = Особая дальневосточная краснзнаменная армия = Specjalna czerwonosztandarowa armia na Dalekim Wschodzie; [III; a; nieudany odpowiednik rosyjskiego rozwinięcia, powinno być: *Specjalna Armia na Dalekim Wschodzie Odznaczona Orderem Czerwonego Sztandaru*]; *ПУР* = Политическое управление Рабоче-крестьянской красной армии = Zarząd polityczny Robotniczo-chłopskiej armii czerwonej, *PUR* [II; b]; *РККА* = Рабоче-крестьянская красная армия = Robotniczo-włściańska armia czerwona, *RKKA* [II; a].

2. Przemysł

ВАТО = Всесоюзное автотракторное объединение = Wszechzwiązkowe zjednoczenie budowy samochodów i traktorów, *WATO* [II; b; dobre rozwiązanie:

¹¹ Interferencja ortografii rosyjskiej w polskim zapisie; jest to bardzo częste zjawisko w analizowanym słowniku – tylko nieliczne zapisy nazw instytucji mają właściwą ortografię (w wypadku prawidłowego zapisu wskazują na to w przypisie).

wprowadzenie elementu *budowa* do tłumaczenia formy rozwiniętej]; *ВЭО* = Всесоюзное электрическое объединение = Wszzechzwiązkowe zjednoczenie przemysłu elektrotechnicznego [III; b]; *МОГЭС* = Московское объединение государственных электрических станций = Moskiewskie zjednoczenie elektrowni państwowych [III; b].

B. Skrótwce sylabowe

1. Wojskowość

главком = главнокомандующий = głównodowodzący m, wódz naczelny [III; zbędne podanie rodzaju gramatycznego przy pierwszym z odpowiedników, synonimiczność ekwiwalentów]; *командарм* = командующий армией = dowódca armii [III]; *комдив* = командир дивизии = dowódca dywizji [III]; *Наркомвоенмор* = K.L. Wojny i Marynarki¹² [IV; powinno być: Wojska; skrót graficzny w polskim odpowiedniku]; *помзав* = помощник заведующего = pomocnik zarządzającego, kierownika [III; synonimiczność ekwiwalentów].

2. Przemysł

Автотор = Общество содействия развитию автомобилизма и улучшению дорог в РСФРР = Stowarzyszenie rozwoju automobilizmu i ulepszenia dróg w RSFRR, Awtodor [II]; *Всехимпром* = Всесоюзное объединение химической промышленности = Wszzechzwiązkowe zjednoczenie przemysłu chemicznego [III]; *Главпромкадр* = Главное управление промышленных кадров = Główny urząd (szkolenia) kadrów przemysłowych, Głównopromkadr [II; naddane uściślenie: *szkolenia*; zmieniona – pod wpływem rosyjskim – forma dopełniacza liczby mnogiej, powinno być: *kadr*]; *Минералпруд* = Всесоюзное объединение горной промышленности = Wszzechzwiązkowe zjednoczenie przemysłu górniczego, Minerałrud [II]; *Мосдрев* = Гос. московский трест деревообрабатывающей промышленности = Moskiewski trust państwowy przemysłu drzewnego [III; skrót graficzny w rozwinięciu rosyjskim]; *Москвотоп* = Гос. московский топливный и лесопромышленный трест = Moskiewski państwowy trust opałowy i przemysłu leśnego, Moskwotop¹³ [II; skrót graficzny w rozwinięciu rosyjskim]; *Москвошвей* = Московский государственный трест швейной промышленности = Moskiewski trust zakładów krawieckich, Moskwoszewej [II]; *Москож* = Московский гос. трест кожевенной промышленности

¹² Przykład właściwego zapisu ortograficznego polskiego odpowiednika nazwy rosyjskiej.

¹³ Na przykładzie opracowania hasel *Мосдрев* i *Москвотоп* można zauważyć niekonsekwencję zespołu redakcyjnego w opisie leksykograficznym skrótowców o tej samej strukturze i podobnej semantyce; w pierwszym z artykułów hasłowych zamieszczono tylko tłumaczenie rozwinięcia, w drugim zaś wzbogacono je o transliterację skrótowca. Brak symetrii w opracowaniu podobnych hasel jest częstym zjawiskiem w słowniku J. Krasnego.

= Moskiewski trust państwowy przemysłu skór nego, Moskoż [II; skrót graficzny w rozwinięciu rosyjskim; powinno być: *skórzanego*]; *Мосполиграф* = Московский гос. трест полиграфической промышленности = Moskiewski trust państwowy przemysłu poligraficznego [III]; *Моссельпром* = Московский государственный¹⁴ трест по переработке продуктов сельскохозяйственной промышленности = Moskiewski państwowy trust przemysłu rolnego [III]; *Наркомлегпром* = K.L. Przemysłu Lekkiego¹⁵ [IV, skrót graficzny w polskim odpowiedniku]; *Наркомтяжпром* = K.L. Przemysłu Ciężkiego¹⁶ [IV, skrót graficzny w polskim ekwiwalencie].

C. Złożeniowce (a – skrótowce, których znaczenie nie wynika bezpośrednio z ich formy)

1. Wojskowość

Балтфлот = Балтийский флот = flota, marynarka bałtycka [III, synonimiczność odpowiedników]; *бортмеханик* = ав. механик окрѣтowy, pokładowy, mechanik lotniczy [IV, kwalifikator odnoszący hasło do dziedziny lotnictwa¹⁷; synonimiczność odpowiedników]; *реввоенсовет* = революционно-военный совет = rada rewolucyjno-wojenna [III; rusycyzm w polskim przekładzie, powinno być: *wojskowa*].

2. Przemysł

Автотранспортное и торговое промышленное акционерное общество = Handlowo-przemysłowe towarzystwo komunikacji, Awtopromtorg [II; a]; *Автострой* = Строительство автомобильного завода в Нижнем-Новгороде) = Budowa zakładów automobilowych w Niżnym-Nowgorodzie, Awtostroj [II; a; powinno być: *Niżnim*]; *Азнефть* = Объед. Азерб. нефт. пром-сти = Trust przemysłu naftowego w Azerbejdżanie, Aznieft [II; a, skróty graficzne w rozwinięciu rosyjskim]; *Амторг* = Американское акционерное общество торговли = Towarzystwo akcyjne handlu ZSRR z Ameryką Północną, Amtorg [II; a]; *Ангарострой* = Промышленное строительство на Ангаре = Elektrownia i budownictwo przemysłowe na Angarze, Angarostroj [II; a; element naddany w stosunku do tłumaczenia rosyjskiego: *elektrownia*]; *Во́лховстрой* = Волховская гидроэлектрическая станция им. Ленина = Wołchowska centrala elektryczna im. Lenina, Wołchowstroj [II; a; zamiast: *centrala elektryczna*, powinno być: *elektrownia wodna*]; *Бумтрест* = Трест бумажной промышленности = Trust

¹⁴ W tym wypadku właściwie użyto pełnej formy rosyjskiego przymiotnika, jednak w większości haseł z elementem *государственный* w rozwinięciu rosyjskim pojawia się skrót *гос.*

¹⁵ Prawidłowy zapis ortograficzny.

¹⁶ Jw.

¹⁷ Odnotowuję ten fakt, ponieważ jest to jednostkowy wypadek w zebranych materiale.

przemysłu papierniczego [III; a]; *Востокосталь* = Объединение металлургических заводов на Востоке = Zjednoczenie zakładów metalurgicznych na Wschodzie ZSRR [III; a; właściwe uściślenie w polskim tłumaczeniu: ZSRR]; *Востокоуголь* = Объединение угольных копей на Востоке = Zjednoczenie kopalni węgla na wschodzie (ZSRR) [III; a; uściślenie w polskim tłumaczeniu, tym razem podane w nawiasie]; *Всекопромсоюз* = Всесоюзный союз промышленной кооперации = Wszechzwiązkowy związek kooperacji przemysłowej [III; a]; *госпромышленность* = гос. промышленность = przemysł państwowy [III; skrót graficzny w rosyjskim rozwinięciu]; *Госшвеймашина* = Гос. трест по производству и продаже швейных машин = Trust państwowy do wyrobu i sprzedaży maszyn dla szycia, Gosszwejmaszyna [II; a; błędne użycie przyimków w polskim tłumaczeniu, powinno być: w pierwszej części bez przyimka *do*, w drugiej zamiast: *машин для шycia: машин do шycia*]; *Грознефть* = Гос. объединение грозненской нефтяной и газовой промышленности = Zjednoczenie państwowe przemysłu naftowego i gazowego w Groźnym [III; a; skrót graficzny w rosyjskim rozwinięciu; niewłaściwy (hiperpoprawny) zapis nazwy własnej, powinno być: *Groznym*]; *Жиркость* (ТЕЖЭ) = Гос. трест высшей парфюмерии, жиров и космеобработывающей промышленности = Państwowemu trust wyższej perfumerii i przetworów tłuszczowych [III; a; skrót graficzny w rozwinięciu rosyjskim; brakuje rosyjskiego rozwinięcia oraz przekładu na język polski skrótowca z nawiasu]; *Кузнецкстрой* = Кузнецкое строительство = Kuźnieckie budownictwo przemysłowe, Kuznieckstroj [II; a; element naddany: *прzemysłowe*]; *Москомгаз* = Трест городских газовых предприятий Московского коммунального хозяйства = Moskiewski trust gazowych zakładów miejskich, Moskomgaz [II; a; niedokładny przekład rozwinięcia rosyjskiego; powinno być: *Trust Miejskich Zakładów Gazowych Moskiewskiej Gospodarki Komunalnej*]; *Наркомлес* = К.Л. Премислу Леśnego¹⁸ [IV; a]; *промакадемия* = промышленная академия = akademia przemysłowa [III]; *промбанк* = промышленный банк = bank przemysłowy [III]; *промбюро* = бюро przemysłowe [III]; *промкадры* = промышленные кадры = kadry przemysłowe, przemysłu [III; synonimiczność ekwiwalentów]; *промпартия* = промышленная партия – организация вредителей = partia przemysłowa [III; w przekładzie pominięto element *организация вредителей*]; *промплан* = промышленный план = plan przemysłowy [III]; *промпредприятие* = предприятие przemysłowe [IV]; *промстатистика* = статистика przemysłowa [IV]; *промотоварный* = przemysłowo-towarowy [IV]; *промотовары* = towary przemysłowe, wyroby przemysłu [IV; synonimiczność

¹⁸ Prawidłowy zapis ortograficzny.

ekwiwalentów]; *промторг* = промышленность и торговля = przemysł i handel, towarzystwo przemysłu i handlu [III; a; synonimiczność ekwiwalentów, w drugim pojawia się element naddany: *товарыство*]; *промфинплан* = промышленно-финансовый план = plan przemysłowo-finansowy, promfinplan m [II; zbędne podanie rodzaju gramatycznego]; *Северолес* = Северный государственный трест лесной промышленности = Północny trust państwowy przemysłu leśnego [III; a]; *Севзаплес* = Северо-западный государственный лесопромышленный и лесоэкспортный трест = Północno-zachodni trust państwowy przemysłu leśnego i eksportu (wywozu) drzewa [III; a; element naddany w nawiasie: *вывозу*; powinno być: *drewna*]; *Союзалюминий* = Всесоюзное объединение по добыче и обработке легких металлов = Wszeczwiązkowe zjednoczenie dla wydobywania i obróbki lekkich metalów, Sojuzaluminium [II; a; zamiast rusycyzmu *lekkich metalów* powinno być: *metali lekkich*]; *Союзбумага* = Всесоюзное объединение бумажной промышленности = Wszeczwiązkowe zjednoczenie przemysłu papierniczego, Sojuzbumaga [II; a]; *Союзмолоко* = Всесоюзное гос. малочно-маслячное объединение = Wszeczwiązkowe państwowe zjednoczenie przemysłu mlecznego i maślarskiego, Sojuzmoloко [II; a; skrót graficzny w rozwinięciu rosyjskim]; *Союзмука* = Всесоюзное объединение мукомольной промышленности = Wszeczwiązkowe zjednoczenie przemysłu mącznego, Sojuzmuka [II; a]; *Союзмясо* = Всесоюзное гос. мясопромышленное объединение = Wszeczwiązkowe państwowe zjednoczenie przemysłu mięsnego, Sojuzmiaso [II; a; skrót w rozwinięciu rosyjskim]; *Союзнефть* = Всесоюзное объединение нефтяной и газовой промышленности = Wszeczwiązkowe zjednoczenie przemysłu naftowego i gazowego, Sojuznieft [II; a]; *Союзсахар* = Гос. всесоюзное объединение сахарной промышленности = Wszeczwiązkowe państwowe zjednoczenie przemysłu cukrowniczego, Sojuzsachar [II; a; skrót w rozwinięciu rosyjskim]; *Союзтабак* = Всесоюзное объединение табачной и махорочной промышленности = Wszeczwiązkowe zjednoczenie przemysłu tytoniowego, Sojuztabak [II; a]; *Союзторф* = Всесоюзное объединение торфяной промышленности = Wszeczwiązkowe zjednoczenie przemysłu torfowego, Sojuztorf [II; a]; *химтрест* = химический трест = trust chemiczny, trust przemysłu chemicznego [III; synonimiczność odpowiedników]; *Цветметзолото* = Всесоюзное объединение по добыче, обработке и реализации цветных металлов, золота и платины = Wszeczwiązkowe zjednoczenie dla produkcji, obrabiania i realizacji metalów barwnych, złota i platyny, Cwetmetzoloто [II; a; zbędny przyimek *dla*; zamiast *obrabiania* powinno być *obróbki*; zamiast rusycyzmu *realizacja* powinno być: *sprzedaż*; dopełniacz liczby mnogiej pod wpływem formy rosyjskiej (powinno być: *metali*); zamiast *barwnych* powinno

być: *kolorowuch*]; *Эмбонепть* = Гос. объединение эмбинской нефтяной промышленности = Państwowe zjednoczenie Embińskiego przemysłu naftowego, Embonief [II; a; skrót graficzny w rozwinięciu rosyjskim].

D. Skrótowce mieszane

1. Wojskowość

Пуокр = политическое управление военного округа = zarząd polityczny okręgu wojskowego [III; w tym wypadku właściwy przekład: *wojskowego*, mimo że we wcześniejszych przykładach używano w takich kontekstach rusycyzmu (*wojenny*)].

2. Przemysł

Гомза = Гос. Объединение машиностроительные заводы = Państwowe zjednoczone zakłady przemysłowe budowy maszyn, Gomza [II; (struktura = element inicjalny + element inicjalny + element inicjalny + sylaba), skrót w rozwinięciu rosyjskim]; *ПОМО* = Республиканское объединение общего машиностроения при ВСХ РСФСР = Republikańskie zjednoczenie przemysłu budowy maszyn przy NRGL RSFRR, ROMO [skrótowiec *ПОМО*¹⁹ został opracowany według modelu II, występujący zaś w rozwinięciu rosyjskim akronim *ВСХХ* (*Высший Совет Народного Хозяйства*) – według modelu I (*NRGL* = *Najwyższa Rada Gospodarki Ludowej*)].

Podsumowanie

Z przeprowadzonego badania 72 jednostek wyekscerpowanych ze *Słownika rosyjsko-polskiego* J. Krasnego wynika, że skrótowce wojskowe i przemysłowe są dość licznie reprezentowane w analizowanym słowniku i stanowią blisko 20% wszystkich zarejestrowanych w nim abrewiatur²⁰. Porównując obie grupy tematyczne, trzeba jednak odnotować, że w zebranych materiale zdecydowanie przeważają skrótowce przemysłowe (59 przykładów). Analiza struktury zgromadzonych abrewiatur wskazuje, że najliczniejszą grupę stanowią skrótowce złożeniowe [ponad 60% materiału (łącznie 45 jednostek, tj. 3 wojskowe i 42 przemysłowe)]. Relatywnie produktywną grupą okazały się także skrótowce sylabowe [blisko 1/4 materiału, tj. 17 abrewiatur (5 wojskowych i 12 przemysłowych)]. Nielicznie reprezentowane są natomiast skrótowce inicjalne, które stanowią niecałe 10% korpusu, tj. 7 przykładów (4 wojskowe i 3 przemysłowe). Do grupy skrótowców mieszanych zaliczają się zaś

¹⁹ Skrótowiec ten można by interpretować jako głoskowy, jednak ze względu na zmienioną kolejność inicjałów ująłem go w grupie mieszanej.

²⁰ Ogólna liczba skrótowców w słowniku wynosi 468.

tylko 3 przykłady (1 skrótowiec wojskowy i 2 przemysłowe). Warto odnotować, że wśród skrótowców złożeniowych aż 29 przykładów (czyli ponad 80% tej grupy, wszystkie z dziedziny przemysłu) to abrewiatury, których znaczenie nie wynika wprost z elementów pozostających w formie skróconej. Fakt ten potwierdza bardzo dużą produktywność tego typu formacji, charakterystycznych dla ruszczyzny.

Najczęstszymi modelami opisu leksykograficznego okazały się typy II i III – opracowano tak po 31 przykładów, czyli około 43% materiału, podczas gdy model IV obejmuje zaledwie 10 jednostek. Wg typu I przełożono i opracowano tylko 1 abrewiaturę, która nie była samodzielnym artykułem hasłowym, lecz znalazła się w rosyjskim rozwinięciu formacji *POMO*. Brak przykładów w ramach modelu I wskazuje na to, że międzywojenne skrótowce rosyjskie były tworamami nowymi, niemającymi jeszcze swoich systemowych odpowiedników w polszczyźnie i ich przekład wymagał innych rozwiązań. Na podstawie badania opracowania leksykograficznego zaprezentowanych haseł można stwierdzić, że najbardziej optymalny wydaje się opis według modelu II, w którym użytkownik słownika – obok rosyjskiego rozwinięcia skrótowca – otrzymuje polskie tłumaczenie pełnej formy oraz transkrypcję/transliterację skrótowca. Model III jest – w mojej opinii – adekwatny w wypadku rozpowszechnionych skrótowców typu *промплан*, w wypadku zaś skróconych nazw instytucji organizacji itp., jak np. *Севзаплес*, odpowiedniejszy byłby model II. Typ IV, jak sądzę, nie jest najlepszym rozwiązaniem, szczególnie w odniesieniu do mało znanych, nieoczywistych abrewiatur (jak np. niektóre formacje z elementem *Напком-*), ponieważ brakuje w nim zarówno rosyjskiego rozwinięcia, jak i transkrypcji/transliteracji akronimu.

Konkludując, trzeba podkreślić, że niebędący leksykografem J. Krasny dosyć dobrze poradził sobie z niełatwym zadaniem słownikowego opisu abrewiatur i stosował, niejako intuicyjnie, zasady przekładu opracowane w drugiej połowie XX wieku. Jego pracę należy ocenić pozytywnie, zwłaszcza uwzględniając fakt, że słownik był adresowany do przedstawicieli polskiej mniejszości etnicznej, dla której opracowanie to spełniało szczególną funkcję, przede wszystkim pasywną. Wprawdzie w opisie leksykograficznym pojawiają się pewne niekonsekwencje w zakresie użycia kwalifikatorów, podawania rodzaju gramatycznego, zdarzają się wypadki synonimiczności ekwiwalentów oraz wpływu leksyki rosyjskiej na język polski, jednak nie umniejszają one wartości słownika. Problemy te są jednocześnie ciekawym polem do dalszych analiz zarówno w kontekście (historii) leksykografii rosyjsko-polskiej, teorii i praktyki przekładu, jak i w perspektywie badań poświęconych polszczyźnie radzieckiej międzywojnia.

Bibliografia

- Alekseev Dmitrij Ivanovič. 2009. *Sokrašennnye slova v russkom âzyke*. Moskva: Librokom [Алексеев Дмитрий Иванович. 2009. *Сокращенные слова в русском языке*. Москва: Диброком]²¹.
- Altbauer Mosze. 2002. *Wzajemne polsko-żydowskie wpływy w dziedzinie językowej*. Wyb. i oprac. Brzezina M. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Ânko-Труницкаâ Nadiâ. 2001. *Slovoobrazovanie v sovremennom russkom âzyke*. Moskva: Indrik [Янко-Труницкая Надя. 2001. *Словообразование в современном русском языке*. Москва: Индик].
- Ânkovič Mariâ. 2003. *Abbreviaciâ v prošlom i nastoâšem*. „Studia Slavica Savariensia”: 189–194 [Янкович Мария. 2003. *Аббревиация в прошлом и настоящем*, „Studia Slavica Savariensia”: 189–194.]
- Ârceva Viktoriâ (red.). 2000. *Bol'šoj ênciklopedičeskij slovar'. Âzykoznanie*. Moskva: Bol'šââ Ros-sijskaâ ênciklopediâ [Ярцева Виктория Николаевна (Ред.). 2000. *Большой энциклопедический словарь. Языковедение*. Москва: Большая Российская энциклопедия].
- Bartoszewicz Albert. 1987. *Zagadnienia ewolucji współczesnego języka rosyjskiego*. Warszawa: PWN.
- Belošapkova Vera. 1981. *Sovremennij russkij âzyk*. Moskva: Vysšaâ škola [Белошапкова Вера. 1981. *Современный русский язык*. Москва: Высшая школа].
- GreK-Pabisowa Iryda. 1996. *Z historii słowników polsko-rosyjskich i rosyjsko-polskich*. W: *Leksyka słowiańska na warsztacie językoznawcy*. Red. Popowska-Taborska H. Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy: 61–73.
- GreK-Pabisowa Iryda, Ostrówka Małgorzata, Biesiadowska-Magdziarz Beata. 2008. *Język polski na Białorusi radzieckiej w okresie międzywojennym. Polszczyzna pisana*. Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- Grzegorzczukowa Renata. 1984. *Zarys słowotwórstwa polskiego. Słowotwórstwo opisowe*. Warszawa–Łódź: PWN.
- Krasnyj Ūzef (Red.). 1933. *Russko-pol'skij slovar'*. Moskva: Sovetskaâ ênciklopediâ [Красный Юзеф (Ред.). 1933. *Русско-польский словарь*. Москва: Советская энциклопедия].
- Młodyński Józef. 1986. *Skrótowce we współczesnym języku polskim*. W: *Współczesna polszczyzna. Wybór zagadnień*. Red. Kurkowska H. Warszawa: PWN: 156–186.
- Nelûbin Lev. 2003. *Tolkovyyj perevodovedčeskij slovar'*. Moskva: Flinta [Нелюбин Лев. 2003. *Толковый переводоведческий словарь*. Москва: Флинта].
- Nolte Hans-Heinrich. 1991. *Russland/UdSSR. Geschichte, Politik, Wirtschaft*. Hannover: Fackel-träger-Verlag.
- Orzechowska Alicja. 1975. *Właściwości gramatyczne skrótowców polskich*. „Polonica” nr I: 199–211.
- Paruch Józef. 1970. *Słownik skrótów*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Podlawska Daniela, Płóciennik Iwona. 2004. *Słownik wiedzy o języku*. Bielsko Biała: Park.
- Polański Kazimierz (Red.). 1999. *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*. Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Puzynina Jadwiga. 1976. *Skróty językowe – charakterystyczna struktura XX wieku*. W: *Z problemów współczesnych języków i literatur słowiańskich*. Red. Magnuszewski J. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego: 81–89.
- Rieger Janusz. 1998. *Z dziejów języka rosyjskiego*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Słownik skrótów*. 1928. Warszawa: Wydawnictwo M. Arcta (zebrała i ułożyła Zofia de Bondy).

²¹ Korzystałem także z wydania z 1979 r. opublikowanego w Saratowie.

- Sobczak Michał. 2018. *Kurzwörter im deutschen Raketen- und Artilleriewortschatz: strukturelle und translatorische Aspekte*. „Acta Neophilologica” nr XX: 51–63.
- Szadyko Stanisław. 2000. *Abbreviaciâ v russkom âzyke (v sopostavlennii s pol'skim)*. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa [Szadyko Stanisław. 2000. *Аббревиация в русском языке (в сопоставлении с польским)*. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa].
- Tabakova Irina. 2009. *Osnovnye tipy abbreviatur v sovremenom pol'skom âzyke (k specifikie modelej proizvodâših struktur)*. Tartu: Kirjastus [Табакова Ирина. 2009. *Основные типы аббревиатур в современном польском языке (к специфике моделей производящих структур)*. Tartu: Kirjastus].
- Vinogradov Venedikt. 2001. *Vvedenie v perevodovedenie (obšie i leksičeskie voprosy)*. Moskva: Izdatel'stvo instituta obšego srednego obrazovaniâ RAO [Виноградов Венедикт. 2001. *Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы)*. Москва: Издательство института общего среднего образования РАО].
- Vlahov Sergej, Florin Sider. 1980. *Neperevodimoe v perevode*. Moskva: Meždunarodnye otnošenîâ [Влахов Сергей, Флорин Сидер. 1980. *Непереводимое в переводе*. Москва: Международные отношения].
- Ziemke Earl. 2015. *Armia Czerwona 1918–1941. Powstanie narzędzia agresji*. Oświęcim: Napoleon V.

Summary

Some Remarks on the Structure and Translation of Industry and Military Abbreviations (A Study Based on the *Russian-Polish Dictionary* Compiled by Józef Krasny)

This paper examines the structure and translation of industry and military abbreviations compiled by Józef Krasny in the Moscow Russian-Polish dictionary. The first section refers to abbreviations as language units and focusing on the interwar period, provides a brief historical context of abbreviations in the Russian language. It further describes terminological and classification problems and refers to selected aspects of translation.

The paper aims first and foremost to analyse the structure of the extracted initialisms, syllabic and complex abbreviations and clipped forms. In addition, it deals with models of their translation and lexicographic representation. Ultimately, it evaluates if the choice of Polish equivalents for Russian abbreviations in the dictionary in question is adequate and consistent.

Key words: Russian-Polish Dictionary by Józef Krasny, abbreviations, structure, translation